

BUITEN

13^E JAARGANG N^O. 20.

ZATERDAG 17 MEI 1919.

Foto C. Steenbergh.

DE WESTER- OF KOEPOORT TE ENKHUIZEN, STADSZIJDE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE WESTER- OF KOEPOORT TE ENKHUIZEN, ILLUSTRATIE BLZ. 229	
BROEDERSCHAP (19). DOOR JOHN GALSWORTHY	230
UIT ARNHEM EN OMSTREKEN	231
BLOKZIJL, DOOR DR. P. W. J. VAN DEN BERG, GEÏLL. BLZ. 232—234	
DE KUNST VAN KIEVITSEIEREN ZOEKEN (VERVOLG), DOOR	
W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA	BLZ. 234
DE DOTTERBLOEM, DOOR J. J. HOF, GEÏLLUSTREERD	235
BOEKBESPREKING, DOOR M.	236
'T RAADSEL VAN CADZAND, DOOR F. W. DRIJVER	236
LE CHEMINEAU, DOOR E. VAN LIDTH DE JEUDE	237
HET STEDELIJK MUSEUM TE DANTZIG, DOOR DR. ALFRED	
GRADENWITZ, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 236—240
TROPISCH BUITENLEVEN, DOOR H. G.	BLZ. 238
HET OPEN VENSTER, NAAR HET ENGELSCHE VAN E. TEM-	
PLE THURSTON	239

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

19) DOOR JOHN GALSWORTHY.
Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

HIJ legde zijn hand op de hare. Thyme bloosde licht. Plotseling trok ze haar hand weg.

„Daar komt Oom Hilary aan!”
Het was inderdaad Hilary, die, statig door Miranda voorafgegaan, naderde. Hij hield zijn handen op zijn rug gekruist en liep met gebogen hoofd voort. De twee jonge menschen op de bank keken naar hem.

„Weer in zelfbespiegelingen verdiept,” mompelde Martin. „Zoo loopt hij altijd. Ik zal hem het geval eens voorleggen.”

De blos op Thymes wangen werd donkerder.

„Nee, doe dat niet!”

„Waarom niet?”

„Ach, die nieuwe...” Het woord „kleeren” slikte ze nog bijtijds in. Daarmede zou ze haar heelen gedachtengang hebben verraden.

Hilary scheen op hun bank af te stevenen, maar Miranda, die Martin in het vizier had gekregen, maakte halt. „Weer zoo'n man van de daad,” scheen zij te denken. „Dat is die, die me altijd aan mijn ooren trekt.” En omdraaiend trachtte zij, als het ware onopzettelijk, Hilary weg te leiden. Haar meester had evenwel zijn nichtje reeds op de bank ontdekt en kwam op haar af om naast haar te gaan zitten.

„Wij hadden u juist nodig,” zei Martin, die hem daarbij onderzoekend aankeek, zooals een hond een kameraad van een ander ras en van een anderen leeftijd pleegt te doen. „Thyme en ik zijn naar de Hound Street gegaan om die Hughs op te zoeken. De zaken gaan daar absoluut verkeerd. U of een ander, die het meisje daar heeft ondergebracht, moet haar zoo gauw mogelijk daar weer vandaan halen.”

Hilary scheen zich plotseling voor een buitenstaander te sluiten.

„Zoo,” zei hij. „Laat eens alles hooren, wat je er van weet.”

„Die vrouw is jaloersch op het meisje. Dat is alles.”

„O,” zei Hilary. „Is dat alles...”

Thyme mompelde: „Ik zie niet in, Martin, waarom oom Hilary zich in deze zaak moet mengen. Die menschen zijn zoo vreeselijk. 'k wist niet, dat de armen zóó waren. 'k Dacht nooit, dat ze zóó iets verborgen hielden. Ik ben ervan overtuigd, dat dat meisje de moeite, die voor haar wordt genomen, niet waard is en die vrouw evenmin.”

„Ik zeg ook niet, dat ze het waard zijn,” bromde Martin. „'t Gaat hier alleen om de gezondheid.”

Hilary keek van den een naar den ander.

„Zoo, zoo,” zei hij. „Ik dacht, dat deze zaak wellicht delicateser was.”

„Ach u, met dat eeuwige delicate! Waar dient dat alles voor. Het is de vloek, die op u allen rust. Waarom handelt u niet? Dan zou u naderhand nog over den aard der dingen kunnen piekeren.”

In Hilarys bleeke wangen steeg langzaam het bloed.

„Denk jij nooit voordat je handelt, Martin?”

Martin stond op en keek nadenkend op Hilary neer.

„Kijk eens,” zei hij. „Ik laat me nooit met een van uw vele gewetensbezwaren in. Ik gebruik mijn neus en mijn oogen. Ik zie, dat die vrouw nooit in staat zal zijn haar kind door te voeren als ze zoo opgewonden blijft als ze nu is. Het gaat hier om de gezondheid van alle twee.”

„Is dan alles voor jou een kwestie van gezondheid?”

„Ja. Neemt u, wat u maar wilt. Neemt u de armen zelf als voorbeeld. Waaraan hebben ze groote behoefte? Aan een goede gezondheid. Niets anders op aard dan gezondheid hebben ze nodig. De ontdekkingen en uitvindingen van de laatste eeuw hebben den bodem van den ouden geest ondermijnd. Wij moeten nu een nieuwen bodem aanbrengen en daar zijn we druk mee bezig ook. Maar ze staan al op den uitkijk en als we het hun duidelijk maken, zullen ze het gauw genoeg begrijpen.”

„Wie zijn die wij?”, vroeg Hilary.

„Wie wij zijn? Ik zal u een ding zeggen. Terwijl alle hervormers elkaar in de haren zitten, gaan wij kalm onzen weg en maken ons meester van den boel. Wij hebben eindelijk begrepen, dat theorieën als basis voor een hervorming niet deugen. Wij gaan op de juistheid van onze gezichts- en reukorganen af en als dat, wat wij zien en ruiken, niet in den haak is, helpen wij met practische en wetenschappelijke middelen.”

„En wil je dat ook op de menschelijke natuur toepassen?”

„De menschelijke natuur heeft in de eerste plaats gezondheid nodig.”

„Werkelijk? Op het oogenblik ziet het er niet bepaald zoo uit.”

„Neemt u dan eens het geval van die vrouw.”

„Goed,” zei Hilary. „Laten we haar eens tot voorbeeld nemen.

Je kunt dit werkelijk niet duidelijk genoeg voor me uitleggen, Martin.”

„Zij dient nergens voor. 't Is een armzalig slag lui. De man is ook van geen nut. Een man, die een hoofd-wond heeft opgedaan en niet bepaald tot de blauwe knoop behoort, is afgedaan. Het meisje dient ook nergens voor. Een echt avonturierstertje.”

Thyme werd vuurrood. Hilary, die dit zag, beet op zijn lippen.

„Het eenige, wat de moeite waard is, zijn de kinderen. Daar heb je de zuigeling. Ik zei u al, dat het van het grootste belang is, dat de moeder in staat is er goed voor te zorgen. Houdt u daaraan vast en laat alle andere dingen naar den drommel loopen.”

„Pardon, dat is juist voor mij onmogelijk. Ik kan in dit geval de gezondheidstoestand van het kindje niet van de andere omstandigheden afscheiden.”

Martin grinnikte.

„En ik ben ervan overtuigd, dat u dit als excuus zult aangrijpen om niets te doen.”

Thyme stak haar hand in die van Hilary.

„Je bent een bruto, Martin,” mompelde ze.

Martin keek het jonge meisje aan met een blik, die duidelijk zei: „Dat hindert me absoluut niet, dat je me zoo noemt. Ik ben er trotsch op. Bovendien weet je zelf heel goed, dat je het niet zoo erg vindt.”

„Beter een bruto dan een dilettant,” antwoordde hij.

Verontwaardigd riep Thyme uit, zich tegen Hilary aandrukkend, alsof hij haar bescherming nodig had:

„O, je bent een barbaar!”

Hilary glimlachte nog steeds, maar zijn lippen beefden.

„Toch niet,” zei hij. „Martins diagnose doet hem alle eer.” Zijn hoed afnemend, ging hij heen.

De twee jonge menschen, die beiden waren opgesprongen, keken hem na. Martins gezicht drukte een wonderlinge mengeling van gewetenswroeging en onbeschaamdheid uit. Dat van Thyme stond verschrikt en verdrietig alsof ze op het punt stond in tranen uit te barsten.

„'t Zal hem geen kwaad doen, wellicht is hij nu wakker geschud,” zei de jonge man.

Fel keek Thyme hem aan.

„Sems haat ik je,” zei ze. „Je bent zoo ruw, zoo grof. Je huid lijkt wel van leer.”

Martins hand omsloot vast haar pols.

„En die van jou,” antwoordde hij, „is als vloeipapier. Jullie zijn allemaal hetzelfde, jullie dilettanten.”

„Nu, ik ben liever een dilettant dan een vlegel.”

Martin bewoog zijn kaken op een vreemde wijs; toen glimlachte hij. Die glimlach scheen Thyme razend te maken. Ze rukte haar pols los en liep Hilary achterna.

Onbewogen keek Martin haar na. Toen haalde hij zijn pijp te voorschijn, stopte die met tabak en drukte de bruine draden met zijn pink stevig in den pijpenkop.

HOOFDSTUK XVII.

TWEE BROERS.

Zooals reeds hiervoren gezegd werd, ging Stephen Dallison, wanneer het hem niet mogelijk was 's Zaterdag zijn partijtje golf te spelen, naar zijn club en keek daar de tijdschriften door. Deze twee golf speelt, loop je telkens rond, en wanneer je tijdschriften door-

bladert, doe je hetzelfde, want in den loop van den tijd kun je ervan verzekerd zijn, dat je een artikelje onder je oogen krijgt, waarmede het vorige gelezene weer tegengesproken wordt. In deze beide vormen van sport schuilt een zeker evenwicht, dat een mensch gezond en sportkrachtig houdt. En dit elken dag weer te zijn, was voor Stephen een levenskwesitie. Hij was een echte Cambridge-man, energiek en oprecht. Tevens was hij een goed werker, een goed echtgenoot, een goed vader en kon er niets tegen hem worden ingebracht tenzij misschien zijn buitengewone stiptheid en het feit, dat hij altijd gelijk had. Op het Gerechthof en nog op zeer veel andere plaatsen, trof hij zeer veel mannen aan, die in menig opzicht op hem geleken. In één opzicht geleeleek hij wellicht te veel op die groote menigte. Hij hield er niet van den grond te verlaten, als hij niet precies wist, waar hij weer met zijn voeten terecht zou komen.

Hij en Cecilia hadden het van het begin af aan goed met elkaar kunnen vinden. Zij koesterden beiden den wensch één kind te hebben en niet meer. Beiden wenschten zij op de hoogte van hun tijd te blijven en niet meer. Zij beschouwden nu beiden de positie, waarin Hilary verkeerde, als zeer onaangenaam. Toen Cecilia aan Stephen het geval Hughs had verteld — en wel in het speciale Jacobean-bed, nadat ze eerst zorgvuldig had afgewacht totdat haar man volkomen was uitgeslagen — hadden zij de zaak zeer nauwkeurig van alle kanten gezien en, op hun rug liggend, met ernstige stem besproken. Stephen was van meening, dat die goede, beste Hilary voorzichtig in zijn handelingen moest zijn. Verder ging hij niet en hield daardoor ook van zijn vrouw de gedachte aan de een of andere onaangename mogelijkheid verwijderd.

Toen zei Cecilia in dezelfde woorden, die zij ook tegen Hilary had bevestigd:

„Het is zoo laag, Stephen.”

Hij keek haar aan en bijna uit één mond klonk:

„Maar het is allemaal onzin.”

Deze eenstemmige uitroep spoorde hen aan dieper op de zaak in te gaan. Wat was die heele zaak anders dan een klein voorval, in de een of andere krant beschreven. Wat was het anders, indien het waar was, dan een fragment van een roman of van een drama? Cecilia had het woord „laag” instinctief bevestigd. Die heele zaak was tegenstrijdig met haar idealen van deugd en goeden smaak, in tegenstrijdigheid met die eigenaardige, geestelijke atmosfeer, waarin zij leefde, welke op geheimzinnige, onvermijdelijke wijze door speciale overpeinzingen en een speciale omgeving rondom de ziel wordt geweven. Als deze zaak zich werkelijk zoo had toegedragen, was het een vuile geschiedenis en als het een vuil, gemeen zaakje was, was het onzinnig om te veronderstellen, dat iemand van haar familie daarin kon zijn gemoeid. Maar haar familie was er mee gemoeid — ergo was het onzin.

Daarbij bleef het, totdat Thyme van haar bezoek bij haar grootvader terugkwam en over de aardige, nieuwe kleeren van het modelletje sprak. Toen zij dit nieuwtje ter sprake bracht, zaten zij juist aan het avondmaal, waarvan de samenstelling door Cecilia's nauwkeurigen geest zoolang was gewikt en gewogen, totdat zij door haar gewone hoofdpijn werd overvallen. Maar nu prijkte ook geen enkel gerecht op tafel, dat zwaar verteerbaar was, waardoor Stephen's maag van streek kon raken, of dat zoo weinig voedingswaarde bevatte, dat hij het net zoo goed niet kon nuttigen. Daar de butler zich op dat oogenblik in de kamer bevond, bepaalden zij al hun aandacht bij het eten, maar toen hij heen was gegaan om het gevogelte te halen, bemerkten Cecilia en Stephen, dat elk den ander over de tafel heen opmerkzaam gadesloeg. Een vreemd toeval wilde, dat het woord „laag” hun te binnen schoot. Wie had haar deze kleeren geschonken? Daar zij van hun kant echter inzagen, dat het niet goed was aan deze gedachte gehoor te geven en haar verder uit te werken, keken zij weer op hun bord en weefden onder het gejaagd verder eten toch weer aan de gedachte voort. Daar zij van verschillende sekse waren, sloegen zij natuurlijk verschillende richtingen in, zoodat Cecilia in het eene bosch jaagde en Stephen in het andere.

Stephen's overdenkingen luidden als volgt:

„Indien die goede Hilary haar geld en kleeren en zulk soort dingen heeft gegeven, is hij een nog grootere sufferd dan ik dacht, of wel, er is iets niet pluis. Het zou Bi's eigen schuld zijn, maar daarmee hebben we met dien Hughs nog niet afgerkend. Ik vermoed, dat hij geld wi hebben. Wat een vervelende geschiedenis!”

Cecilia's gedachten gingen langs andere wegen:

„Ik begrijp heel goed, dat zij dat niet van haar eigen verdiende geld kan hebben betaald. Ik geloof werkelijk, dat ze geen knip voor haar neus waard is. Ik wil het wel niet denken, maar het moet wel zoo zijn. Hilary kon onmogelijk zoo dom zijn geweest na al wat ik hem heb verteld. Als ze werkelijk slecht is, zou dat de zaak veel eenvoudiger maken. Maar Hilary behoort juist tot dat soort lui, die daaraan nooit geloof willen slaan. Och, wat hebben we er toch een last mee!”

Om in deze zaak absoluut rechtvaardig te zijn, moet erkend worden, dat het voor Stephen en zijn vrouw — of wie ook van hun stand en uit hun kring — verbazend moeilijk moest zijn om ondanks hun werkelijk goede bedoelingen zich in het bestaan van hun „schaduw” in te denken, uitgezonderd zoodat zij hen op straat tegenkwamen.

(Wordt vervolgd).

UIT ARNHEM EN OMSTREKEN.

RHEDEROORD BEDREIGD. TE HULP!

HET landgoed Rhederoord, de onmisbare schakel in de keten van bosschen langs den Veluwezoom ten noorden van Gelderland's hoofdstad, met zijn prachtig geboomte, zijn wijde vergezichten over heide, bosch en dal, een der schoonste bezittingen van ons land, is in gevaar. De eigenaar van Rhederoord wil zijn bezitting verkoopen en de kans is groot, dat van de schoonheid ervan niets meer overblijft, wat een ramp voor de omgeving, ja voor ons geheele land zou zijn.

De Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten wil deze ramp afwenden; zij kan het thans voor het publiek opengestelde gedeelte van het landgoed, gelegen tusschen de Carolinahoeve op Hagenau en de bekende „Kaap” — de z.g.n. „Rouwenberg” — ongeveer 180 H.A. omvattende, aankopen, doch moet hiertoe een obligatieleening uitgeven ten bedrage van f 300.000 in stukken van f 1000, rentende 3 pCt. De gemeente Rheden en bewoners van de streek zelve hebben zich reeds verbonden, voor minstens de helft in de leening deel te nemen.

Wij wekken onze lezers krachtig op, voor het nog ontbrekende bedrag te willen inteeekenen. Vóór 1 Juni moet het bedrag bijeen zijn.

Wien 't niet schikt obligatiën te nemen, kan ook door schenkingen tot elk bedrag, of door toetreding als lid of donateur de Vereeniging helpen. Haar adres is: Heerengracht 260—266, Amsterdam. Ieder helpe naar vermogen de ramp afwenden!

* * *

DE VERBRANDE SAKSISCHE WONING VERVANGEN.

Het onlangs door brand verloren gegane „losse hoes”, de merkwaardige Saksische boerenwoning op de terreinen van het Openlucht-museum bij Arnhem, die in ons nummer van 26 April l.l. is beschreven en afgebeeld, wordt vervangen door een ander, dat staat op het „Erve Dubbelink” in de buurt Beuningen (gemeente Losser) en evenals het verbrande een 17de eeuwsch type is van deze merkwaardige bouwde.

Het thans aangekochte huis, vermoedelijk het laatst overgeblevene „losse hoes” in Nederland, was reeds lang niet meer als woonhuis in gebruik, maar deed nog slechts dienst als bergschuur. Het wordt ten spoedigste naar het terrein van het Openlucht-museum overgebracht.

* * *

HET VADERLANDSCH HISTORISCH VOLKSFEEST TE ARNHEM.

Het denkbeeld, feesten te organiseeren omdat wij zoo mooi buiten den oorlog zijn gebleven, heeft niet onze instemming; tē groot is de ellende, in deze oorlogsjaren geleden, tē smartelijk de droefheid in duizenden en duizenden gezinnen — zij 't dan niet in ons land. Maar waar is ook, dat zoo langzamerhand voor ons land de redenen zijn vervallen, om zich van alle feestviering te onthouden. En als men de zaak zóó beschouwt kunnen wij de plannen, om 3—5 September te Arnhem een historisch volksfeest te houden, van harte toejuichen.

Waarin dit feest zal bestaan? De heer D. J. van der Ven, van wien het — tenminste voor ons land — oorspronkelijk denkbeeld is uitgegaan, heeft het aangegeven in een rede, gehouden in den aanvang van dit jaar, welke is opgenomen in een zeer smaakvol boekje, dat dezer dagen werd verspreid. Op het terrein van het Nederlandsch Openlucht-museum zullen oude vaderlandsche volksspelen worden gehouden, wedstrijden en andere volksvermaken, boogschieten, ringrijden, enz.; een echte ouderwetsche Hollandsche kermis zal er verder zijn. Een optocht zal door Arnhem's straten trekken, die een kleurrijk beeld geeft van het oude volksleven, de typische volkszedes en gewoonten, de kleederdrachten. 't Zal een feest zijn dat als 't ware een aanvulling vormt van het Openlucht-museum, en waarvan een eventueel winstsaldo ten bate van dit museum zal worden aangewend. De bedoeling, die bij het stichten van dit museum heeft voorgezeten, zal bovendien onder veler aandacht worden gebracht, en de feestvierders, teruggekeerd naar hunne woonplaatsen, zullen allicht medewerken tot het verrijken der nu nog kleine verzameling.

Kortom, een aardig feest, dat bovendien de onontbeerlijke belangstelling voor het Openlucht-museum in geheel ons land zal opwekken of verlevendigen. Wij wenschen den geestdriftigen leider van het feest veel succes; moge hij de vele moeilijkheden waarvoor hij ongetwijfeld zal komen te staan, glansrijk overwinnen; en moge zijn vertrouwen, dat ook hier zal slagen wat in Scandinavië mogelijk bleek, niet beschaamd worden!

Minder gelukkig, ja zelfs zeer ongelukkig, achten wij het denkbeeld, om Jef Denijn tijdens deze feestdagen, die zonder twijfel in de avonden echt oud- en nieuw-Hollandsch rumoer in Arnhem's straten zullen brengen, den gemoderniseerden beiaard door een concert te laten inwijden. Wij vreezen ten zeerste, dat er tijdens deze klokkenbespeeling allesbehalve de toch noodzakelijke doodsche stilte om den St. Eusebiustoren zal heerschen. Bovendien past ons inziens een modern beiaardconcert slecht bij dit feest van verdwenen of verdwijnende gebruiken en vermaken; daarbij behoort eerder een ouderwetsch klokkenconcert, welks tinkelende tonen zoo nu en dan overstemd worden door het lawaai der menschenmenigte.

Foto C. Steenberg.

BLOKZIJL, VAN DE KOLK AF GEZIEN.

BLOKZIJL.

AN de onbereikbaarheid van Blokzijl heb ik een herinnering van jaren geleden uit mijn proponententijd. Ik zou op beroep gaan preeken op een dorp aan de Zuiderzee ergens achter Blokzijl, voor een Utrechtsch student ver buiten de bewoonde wereld. Op een mistigen, druilerigen dooi-Zaterdag in Februari ging de tocht eerst naar Steenwijk. En daar lag ergens in een koffiekleurige vaart een miniatuur-stoombootje, zeer gepast Minor genaamd, dat me in twee en een half uur naar Blokzijl zou brengen. Dat ging door het Steenwijkerdiep, maar de vaart ging aan weerszijden, over een smal dammetje over in een waterwoestijn, eindeloos, troosteloos. Plassen en poelen — hier en daar een turfstapel, een enkel dak, een knotwilg en verder water, bruin en vaal.

Toen eindelijk Blokzijl, anderhalve straat, en weer water en daarachter een smalle dijk, mist en modder en dooiend ijs. En toen ik 's Maandagsmorgens nog niets anders had gezien dan gras en dijk en mist en dooiend ijs — waarachter de Zuiderzee moest liggen maar niet te zien was, heb ik een duren eed gezworen dat al werd ik beroepen, ik naar dat onherbergzaam oord van mist en water nooit heen zou tijgen. Wat in die dagen van veel proponenten en weinig plaatsen heel wat zeggen wilde. 't Is niet gebeurd — en ik kon nu na jaren Blokzijl weerzien met heel andere oogen, dan in die mistige Februaridagen.

Tegenwoordig komt men in Blokzijl — dat jaren lang de kleinste gemeente in Nederland geweest is, maar voor een paar jaar met 'n 200 H.A. uiterwaarden vergroot is, per tram van Zwolle. Dadelijk van uit het nieuwe stationnetje komt men door 'n bochtig oud straatje in het hart van het stadje. En dan valt het aller-eerst op hoe totaal anders van aanzien en karakter het is dan b.v. Vollenhove dat op nog geen uur afstand ligt, en trouwens dan alle andere Overijselsche steden.

Het karakter van Blokzijl is Hollandsch, d.w.z. een miniatuur-reproductie van een groote stad. Hier zijn grachten, met de hooge patriciërshuizen, en de schaduwrijke, typisch-Hollandsche iepenrijen op de scheiding van rijweg en kade; hier zijn marktplein en kade, achterommetjes en steegjes, als in iedere echt-Hollandsche stad, — maar het is alles in 't klein. De kade is tweehonderd meter lang, en in vijf minuten loopt men de halve stad om, maar niettemin is Blokzijl echt-Hollandsch.

Ook de taal is niet Overijselsch, maar Hollandsch. Straks zal blijken hoe dat komt.

De hoofdzaak van Blokzijl is de binnenhaven, de Kolk. Door

Foto C. Steenberg.

BLOKZIJL. BIJ DE OUDE HOOISCHUUR.

het z.g.n. Sas (zie de afb. op blz. 233) voert een smal vaartje tusschen uitgestrekte uiterwaarden, van de Zuiderzee naar binnen. En dan ligt de stad ineens voor u. Om den onregelmatigen vierhoek van de stille in de zon blikkerende, of door den Westenwind onstuimig klotsende Kolk, liggen de statige huizen van Bierkade en Noorderkaai. Achter de hooge boomen de grijze gevels der hooge kruiskerk met als bekroning de toren met zijn witten lantaarn.

Wandelt men de stille, doodstille kade en straatjes door, dan treft het gemoedelijk vervallene. Midden tusschen wat hier nog deftige heerenhuizen zijn, wijkt een huis eenige meters terug, en de bewoner heeft het voorpleintje ingericht tot kippenren waar de haan en zijn harem rondscharrelen in modderig zwartten grond, vlak aan de straat. In de nauwe straatjes winkeltjes, zoo van één raam in een smal kamertje met 'n paar rijen stopflesschen met zuurtjes, pakken lucifers en distributie-kaas. Of ergens in 'n pracht van 'n een 17de eeuwsehen gevel de onderpui uitgebroken voor een paar spiegelruitte waarachter wat rollen manufacturen en roode zakdoeken. Rondom de kerk ligt 'n warwinkel van straatjes en steegjes, sommige zoo smal dat er net plaats is voor één persoon. Ergens over 'n brugje een doodlopend buurtje aan een achtergrachtje, vanwaar men op en in elkaar gepast ziet 17de eeuwse achtergevels en knusse binnenplaatsjes. De woningtoestanden moeten hier dan ook hemeltgerend zijn.

Een straatje door vanaf de Kolk en we staan op den zeedijk. Rechts eindelooze uiterwaarden en daarachter blinkend de Zuiderzee. Recht vooruit over de bocht der zee heen Vollenhove, donker in zijn geboomte. En links beneden u het stadje, met zijn witte achterhuizen, met in de tuintjes een paar pratende buurvrouwen en dan ineens weer het water van de Kolk.

Daar was vroeger het winterkwartier van de beroemde Blokzijsche mattenschippers. Met hun scheepjes volgepropt met Spaansche en biezen matten uit Genemuiden en loopers en tapijtgode trokken zij tegen den voorjaarschoonmaak naar Holland en bezochten daar met een kruiwagen of kar met hun matten en kleeden stadjes en dorpen.

Een tachtig matten-schepen lagen er wel eens in de Kolk te overwinteren. Maar langzamerhand werd de concurrentie in de Hollandsche plaatsen te groot en de Blokzijsche mattenschippers vestigden zich als tapijt- en meubelhandelaars in de plaatsen die zij eerst alleen met hun schip bezochten. Zoo ontstond o.a. de bekende groote meubelzaak van Pander in den Haag uit het handeltje van een Blokzijscher mattenschipper.

Juist in de laatste oorlogsjaren is de mattenfabricage in Blokzijl weer opgekomen. De zgn. Genemuider matten met groen en rood in moderne patronen versierd, worden tegenwoordig ook hier meest in huisindustrie gemaakt. Ergens voor een kelder-ingang zag ik een jongen van 'n jaar of dertien in razende vaart 22 streng van 100 M. kon vlechten, tegen 40 ct. per streng. Kinderexploitatie schijnt hier als bij alle huisindustrie niet vreemd te zijn.

Overigens is er in Blokzijl, behalve een groote houthandel en zagerij, niet veel industrie meer. Wel nog vrij veel boerderij en een weinig Zuiderzee-visscherij. Ook de vroegere scheepvaart is grootendeels verdwenen.

Daaraan heeft trouwens Blokzijl zijn ontstaan te danken. Oudtijds liep door de waterwoestijn ten Oosten van de stad de Steenwijker Aa, tusschen Vollenhove en Blankenham in zee, doch daar deze uitwatering onvoldoende was, werd in het midden der 16de eeuw op kosten van Steenwijk, Kuinderdijk en Karspelleeuwte een nieuwe sluis meer Zuidwaarts gebouwd. Door deze ontstond werd dat allerlei handelaars en neringdoenden en ook vele schippers zich bij de Sluis of Zijl vestigden.

De bekende Stadhouders van Friesland, Overijssel en Groningen, Johan van Ligny, graaf van Arenberg, moedigde deze vestiging

zeer aan en zoo werd Blokzijl geboren en nam in korten tijd zeer toe, zoodat binnen een eeuw meer dan 100 schepen van hier uitvoeren. Deze vestiging van elders uit verklaart tevens het on-Overijselsch karakter van de stad. Veel Hollanders en Waterlanders waren er onder deze pioniers.

Bij het beleg van Steenwijk door de Spanjaarden in 1580 en '81, werd de stad door Sonoy, die door de Staten van Holland naar Overijsel gezonden was om bij het ontzet van Steenwijk te helpen, verschanst.

Later verleende Prins Maurits in 1590 Blokzijl een eigen wapen en vlag en in 1609 het recht tot oprichten van een waag.

Uit denzelfden tijd moet ook de stichting van het z.g.n. Prins Maurits weeshuis dagteekenen omtrent welks geschiedenis echter niets zeker bekend is, daar het archief nog nooit is geordend of onderzocht. In het betrekkelijk nieuwe gebouw dat echter geen weezen meer herbergt, hangt een bord waarop het volgende versje aan den oorsprong der stichting herinnert:

„Een vorst door menschenliefde groot
Durft ook de wees begroeten
En werpt zich overstelpt door nood
Vertrouwend aan zijn voeten.”

In 1672 heeft de vesting opnieuw een rol in de lotgevallen van ons land. Zij had zich in Juli aan de Munsterschen over moeten geven, doch eenige ingezetenen stelden zich in het geheim in betrekking tot de krijgsoversten der Staatschen in Friesland, met het gevolg dat in September een afdeeling krijgsvolk over zee gezonden werd die met hulp der burgerij de Munstersche bezetting verdreef, en zoo werd Blokzijl de eerste stad die de overheersching wist af te schudden.

Als belooning kreeg Blokzijl in 1672 van Willem III stadsrechten.

Van de vroegere vestingwerken en poorten is niets meer te vinden. Echter zijn nog verscheidene fraaie en merkwaardige gevels bewaard 1).

Op de kade en in verschillende straten vindt men nog min of meer ongeschonden trapgevels, waarvan een der fraaiste hiernaast afgebeeld wordt. De zandsteenen afdekkingen, versierde boogsteenen, zandsteenen omlijstingen van de smalle raampjes en de gevelsteenen met den molen en het jaartal 1666 geven een levendig aspect aan het huis, waarvan ook de zijgevel door zijn indeeling en afwerking aangenaam aandoet.

De overige gevels waren meestal door hun ligging in nauwe straatjes slecht te fotografeeren.

Op het pleintje bij het postkantoor, het z.g. Verlaat, worden wij eraan herinnerd dat hier vroeger de eigenlijke Sluis of Zijl waaraan Blokzijl zijn naam ontleent, was gelegen. Deze is later gedempt en meer naar buiten de stad verlegd.

Een aardige trapgevel draagt op een gevelsteen het opschrift: „Leeft vromelick” Anno 1630.

Hier staat ook de Doopgezinde kerk, die uitwendig althans, niets bijzonders vertoont.

De hervormde kerk is merkwaardig als de oudste Protestant-sche kerk, in den kruisvorm opgetrokken. Uitwendig is het metselwerk helaas weer geheel gecementeerd. Opschriften op de drie armen van het kruis, die ieder in een straat uitkomen, leeren dat de kerk begonnen werd in 1609 en dat het tot 1653 duurde voor zij geheel voltooid was. Inwendig bevat de kerk een fraai gesneden eikenhouten preekstoel uit 1663, een koperen doopbekken met in den draagarm een gekroonde schaar, en fraaie koperen lichtkronen, terwijl voor een der ingangen een oud volgetuigd sloopje hangt.

In 1662 schonk de stad Zwolle aan de kerk een gebrandschilderd raam, dat in 1902 hersteld is.

Blokzijl heeft steeds veel Doopsgezinden geherbergd en reeds voor 1574 bestond hier een gemeente van z.g. Vlamingers. Later vestigden zich vele Waterlanders te Blokzijl die een eigen gemeente vormden, terwijl de Vlamingen en de oude Vlamingen of Dantzigers zich eveneens afzonderlijk organiseerden.

Later gingen de gemeenten achteruit en werden ten slotte in 1782 en in 1802 samen gesmolten. De Doopsgezinden hadden sedert 1675 ook een eigen weeshuis, en nog tegenwoordig is de Doopsgezinde gemeente er vrij talrijk.

Weinig is er overigens in den loop der eeuwen in het oude stadje veranderd of vernieuwd. Nu ligt het daar in de rij der stille vergeten Zuiderzeestadjes, onaanzienlijk misschien en onbekend, maar een stadje met een eigen karakter, een eigen uiterlijk en een eigen atmosfeer, die juist in de grootere drukere en welvarende plaatsen zoo vaak is verdwenen en ondergegaan en bedolven onder banale alledaagsheid.

Foto C. Steenberg.

OUDE GEVEL TE BLOKZIJL.

Mogen Blokzijls bewoners zelf dat gevoel en inzien, en alle krachten inspannen om wat hun nog rest aan oude schoonheid en eigen karakter ongerept te bewaren.

DR. P. W. J. VAN DEN BERG.

1) Beschreven door F. A. Hofer in Verslagen en mededeelingen der Ver. tot beoefening van Overijselsch Regt en Geschiedenis (2e reeks 2e druk 1910).

De Wester- of Koepoort te Enkhuizen.

Bij de voorplaat.

De eenig overgeblevene van Enkhuizen's landpoorten werd, voor zoover het steenen gedeelte betreft, in 1649 gebouwd en is jaren lang met een hulpdak in zadelvorm gedekt geweest. Eerst in 1730 verkreeg de poort haar tegenwoordige gedaante; van dat jaar dagteekenen de houten lijst, het hooge dak en het koepeltorentje met slagklok.

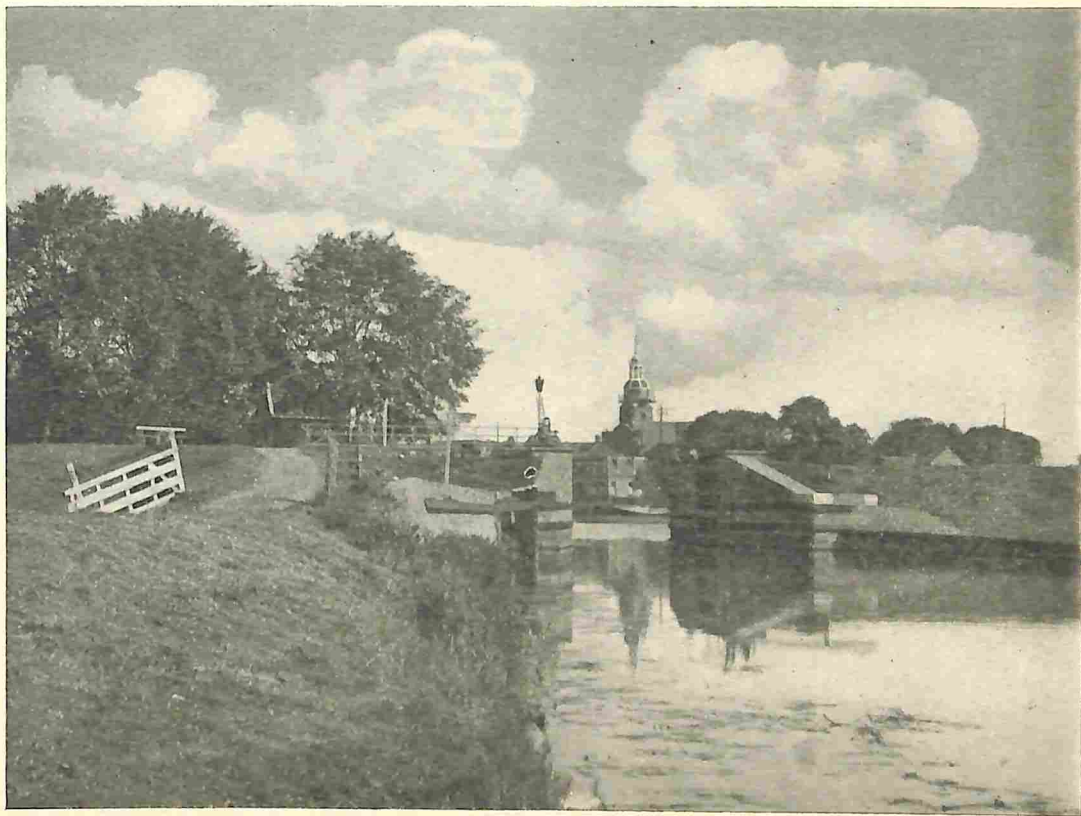

Foto C. Steenberg.

BLOKZIJL. HET SAS.

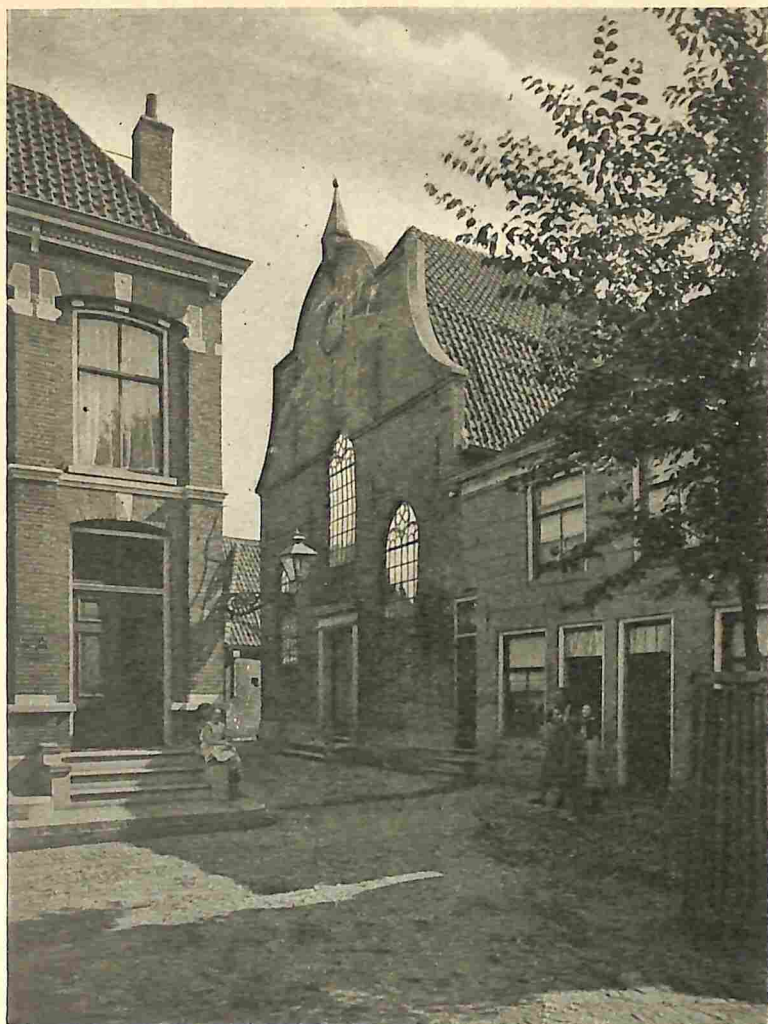

Foto C. Steenbergh.

BLOKZIJK. HOEKJE BIJ DE DOOPSGEZINDE KERK.

De kunst van kievitseieren zoeken

DOOR W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA.

V. IN DEN VROEGEN MORGEN.

„D E morgenstond heeft goud in den mond.” ’t Moet bepaald een geciviliseerd natuurmensch zijn geweest, die deze oud-Hollandsche wijsheid uitbroedde. Genoeg natuurmensch om het poëtisch goud der rijzende zon te kunnen opmerken en waardeeren, en genoeg beschavingsproduct om de scheppings-verschijnselen in het prozaïsche goud, het slijk der aarde, te kunnen omzetten. Deze dubbelzinnige wijsheid kan alleen zijn ontsproten aan het brein van een hengelaar of van een beroepseierenzoeker. Zij beiden toch schatten den kreekenden ochtend, wanneer het nieuwe licht het nieuwe leven doet ontwaken en de natuurkinderen nog half door den doezel des slaaps overschaduwde, argeloos en onbevooroordeeld aan den ingangspoort van den jongen dag vertoeven, op zijne hoogste waarde. De marktwaarde, namelijk. Voor hen is zelfs Aurora een handelsartikel en al naar het gewaad, dat zij draagt met goud bepoederd of door een valen nevelsluier bedekt is, rijst of daalt haar prijs.

Hun spelt de kille, stormachtige, zwaarbewolkte daggeboorte geen groot gewin; doch als de zon in vollen luister aan de kim ontrijst en oogenschijnlijk zonder strijd de nevelen verjaagt, dan voorzien zij wel niet het goud, doch althans het zilver dat bij het sterven van den dag door hunne ruwe handen zal glijden.

De vroege ochtend is voor den beroepseierenzoeker de gulden tijd. Nog staan de sterren aan den hemel, als hij zijne woning verlaat en zwijgend, met smaak zijn eerste pijpje rookend, den stillen landweg afstapt. Voordat de zon verschijnt moet hij het kievitenveld hebben bereikt.

Een onbewogen nevelzee is de vlakte, waarboven hier en ginds een hek, een struik, een boom uitsteekt. Op verren afstand bast een hond; een enkel leeuwerikje jubelt reeds zijn morgenzang; van het dak eener oude schuur klinkt het korte a-oe van een steenuiltje; uit den westelijken hoek der Woeste, van tusschen de verspreide wilgen-, elgen- en berkenboschjes komt een eigenaardig, onbestemd geluid, zooals het in den winter over de ijsvlakten klinkt, wanneer ’s avonds in de verte late schaatsrijders als schimmen voortijlen; ’t is het balderen der verliefde korhoenders. Dat zijn de eenige geluiden, die de stilte verstoren; alles zwijgt. De nevel die het vlakke veld bedekt, houdt alles, wat daar leeft aan ’t oog onttrokken. Geen vogel is er te zien. Toch zijn daar de kieviten bij hunne nesten; deze met zijn warme lijf de eieren koesterend en beschuttend; gene bezig een ei te leggen; allen wachtend op het dagende licht.

Waarom zou de jager hen storen? Wel is de constellatie hem gunstig, want alle vogels zijn bij ’t nest. Doch wanneer hij hen ziet zal het reeds te laat zijn. De vogels zullen hem reeds hebben

ontdekt, lang voordat hij hunne aanwezigheid bemerkte, en ze zullen eerst opvliegen, nadat ze zich een eind van ’t nest hebben verwijderd. De geheele vlakte is immers als een strak gespannen trommelvlies, dat alle trillingen in ’t rond met bijna onverminderde kracht voortplant. Lang voor ze den man kunnen zien, zullen de vogels dan ook reeds zijne nadering gevoeld hebben. Bovendien zien zij langs den bodem onder den nevel door, terwijl hij er boven op kijkt. Neen, als de eierenjager nu het veld betrad, zou hij het geheele vogelbeeld in de war brengen en moedwillig zijn beste kans op een goede verdienste verspillen. Hij wacht dus.

In het oosten verheldert een smalle lichtstreep de kim; zij breidt zich uit, zij doorloopt alle kleurnuancen van het spectrum, en te midden van eene overweldigende schoonheid, die onze nederige pen niet vermag te beschrijven, wordt de nieuwe dag geboren.

Hoe wijzigt zich nu binnen enkele minuten het beeld van de vlakte. Waar bleven de nevelen? Heeft eene onzichtbare hand ze haastig weggerold en opgeborgen achter dien violetten boschrand? Zijn ze opgestegen naar den schitterend blauwen hemel, waar reeds de leeuwerikjes hunne levensblijheid uitjubelen?

Daar ligt de vlakte in al haar kleurschakeeringen. Slechts de diamanten dauwdroppen, schitterend aan halm en heide, ieder spinneweb makend tot een onnavolgbaar voorbeeld van juwelierskunst, herinneren aan het kleed van den nacht.

Het nieuwe leven is ontwaakt.

Thans kan de eierenjager zijne dagtaak beginnen. Voordat we echter beschrijven, wat hij doet, willen we in ’t licht stellen, wat hij weet. Want nietwaar, hij beweegt zich niet in ’t wilde weg, doch handelt naar vaste motieven, geleid door den voorstellingschat, dien de ervaring in zijn bewustzijn heeft opgetast. Hij weet, hoe hij de kieviten in ’t gouden uur zal aantreffen en deze wetenschap bepaalt zijne handelwijze. In zijn bewustzijn staat helder en klaar het volgende beeld.

In de geheele vogelwereld werkt op dit uur van den dag de levensdrijf het krachtigst. Zelfs de verstokte vrijgezellen uit de overgebleven nog kleine, doch vaste koppels, vertoonen de uitingen van dezen drift. Ze stoeien, kibbelen, vechten onderling en de oude mannetjes, hoewel niet gepaard, kunnen niet nalaten hier en daar een kuiltje te draaien, als waren ze ernstig van plan een nest te gaan bouwen. Men vindt in ’t kievitenveld vele van die kuiltjes, nesten-in-aanleg; de „ald man kuiltjes” genaamd.

De eierlooze paartjes, ’t zij ze nog niet hebben gelegd, of reeds een- of meermalen van een broed zijn beroofd, die zich tijdelijk tot een lossen koppel hebben bijeengevoegd, hebben een voorloopig kampgebied uitgekozen, dat mettertijd de vaste woonplaats kan worden. Dit gebied wordt reeds bewaakt en verdedigd, doch lang niet zoo scherp als het vaste nestgebied. De mannetjes van deze paartjes zijn in den vroegen morgen druk met den nestbouw bezig, belangstellend gade geslagen door de wijfjes.

Gedurig echter wordt deze werkzaamheid onderbroken door den minnestrijd. De mannetjes vertoonen alle hebbelijkheden van den jaloerschen echtgenoot en zien in ieder ander mannetje een mededinger of echtbreker. Vooral wanneer twee kampgebieden aan elkaar grenzen of ineenvloeien en dus de vogels dikwijls in elkanders nabijheid zijn, is er onophoudelijk aanleiding tot onderlingen strijd. Juist in den morgen schijnt deze strijd-lust het grootst te zijn.

De paartjes welke reeds een ei verwachten, zijn voortdurend met het nest in de weer. ’t Is of het kleedje van strootjes en halmen, dat den nestkuil bedekt, nooit goed genoeg kan zijn voor den schat, dien het straks zal ontvangen. Steeds vinden de drukke rustelooze vogels iets te verschikken, te verleggen, glad te strijken. Meestal is het vrouwtje op ’t nest, terwijl het mannetje reeds op den uitkijk staat om belagers of mededingers verre te houden.

Nog anders weer gedragen zich bij ’t ochtendkrieken de vogels welke reeds aan den leg zijn. Ook bij deze categorie is er weer verschil op te merken.

Een kippenhouder weet, hoe de eene hen veel regelmatig, veel vaster in den leg is, dan de andere. Bij de kieviten is het evenzoo. Er is echter een algemeene regelmaat in het eierenleggen en wel deze. De kievit legt gewoonlijk op vier achterenvolgende dagen het broed van vier eieren. Het eerste ei wordt gelegd in den nacht, het tweede ei den volgenden dag in den ochtend, het derde ei op den derden dag in den voormiddag, het vierde ei op den vierden dag in den namiddag of tegen den avond. Op die hem bevestigen. Er zijn namelijk vogels, die iederen morgen of andere oorzaak, bijvoorbeeld aanhoudend ongunstig weder, een of twee dagen overslaan.

Al deze leggende vogels zijn echter in den dageraad bij ’t nest. Die ’t eerste ei heeft, zit na den leg nog op ’t nest; die aan het tweede ei toe is, is bezig het te leggen; die de twee eieren vol en zit dus op het nest; die reeds drie eieren heeft en in den namiddagzakelijkheid van het broeden en verlaat hare drie eerstelingen eieren, het volle broed, zit op de eieren.

Zoo zullen dus alle kieviten, die voor den eierenjager van belang zijn, namelijk de eieren-bezitters, bij zonsopgang bij hunne nesten worden aangetroffen. Daarom is dit moment voor den

eierenjager het kostbaarst. Na den rust van den voorafgeganen avond en den pas verstreken nacht, voordat het veld nog door eene ruwe hand is verstoord, verkeerden de vogels in volkomen harmonie met de natuur. Het evenwicht is nog door niets verbroken en dus geeft op dit tijdstip iedere aanwijzing, welke de vogels verschaffen, met bijna wiskunstige zekerheid de plaats van 't nest aan.

Dit alles weet de beroepseierenzoeker, als hij, nadat hij de verschijning der zon heeft afgewacht, het veld betreedt. Hij weet dat hij de ongerepte natuur voor zich heeft liggen; geen onbeholpen amateur-zoeker zal hem nu hinderen. Hij kent het veld nog beter dan de gepensioneerde bovenmeester zijn moestuin kent en hij behoeft werkelijk bijna niets anders te doen, dan eieren te rapen.

En waar hij de nestplaats nog moet bepalen, ook daar heeft hij gemakkelijk werk, want de vogels, welke hij doet opvliegen, volvoeren daarmee hun eerste vlucht, de vlucht van het nest.

Vroeg in den morgen beheerscht de eierenjager het veld; hij heeft de vlakke volkomen in de hand; hij treft de vogels thuis en reken maar, dat hij stelselmatig en behoedzaam genoeg te werk gaat om het terrein geleidelijk te exploreeren en niet in korten tijd het geheele veld te verstoren. De kieviten, welke hij nog niet kan bereiken, verstoort hij niet; indien hij ze thans reeds deed opvliegen, zou hij immers straks, op die hoogte gekomen, het voordeel van den eersten vlucht missen?

Ook de koppels ontloopt hij zooveel mogelijk; het wild opvliegen dezer vogels zou toch het geheele veld in onrust kunnen brengen. Geheel zijn optreden is er op gericht om het evenwicht in de natuur zooveel mogelijk te bewaren en dit onderscheidt hem bovenal van den amateur, die in de ongerepte schepping huishoudt als een aap in een sajetwinkel.

De kenmerken, volgens welke de beroepszoeker thans te werk gaat, zijn in hoofdzaak: het van 't nest spatten, de nestbouw, de legnoodkreet, de angstige, geagiteerde houding van het mannetje, de tredvlucht, het treden enz. Gecomplieerde gevallen komen op dezen tijd van den dag heel weinig voor en de kievit schijnt minder sluw te zijn dan later op den dag.

Zoo kan de eierenjager op een mooien morgen reeds een flinke daghuur hebben verdiend, voordat hij anders aan den arbeid zou zijn begonnen.

Naarmate de zon stijgt worden hem de omstandigheden ongunstiger. De vogels verlaten de nestplaatsen om voedsel te zoeken en thans moet de eierenjager al zijne kennis en vaardigheid benutten om uit de gedragingen der kieviten het nest te kunnen bepalen.

De gulden tijd, de morgenstond is voorbij.

DE DOTTERBLOEM.

EN van de meest overheerschende voorjaarskleuren langs velden en wegen is zeker wel het geel. Vooral onze lage graslanden zijn in de lente als met een lichtend geel waas overtoegen, waaronder het groen der grassen en andere planten haast geheel verloren gaat. Daartoe draagt de *Dotterbloem* (*Caltha palustris* L.) op laag gelegen, bijna moerassige landen stellig wel het meeste bij. In vele streken heeft men deze plant dan ook juist naar die gele kleur benoemd. *Dooierbloem*, *Groote Boterbloem* wijzen daar evenals de meest gangbare naam *Dotterbloem* reeds op, terwijl ook *Bodderblom* in het platduitsch, *Dotterblume* en *Aisdoder* (= Eidooier) in Thüringen, *Butterblume* in Beieren en het aangrenzende gebied in Oostenrijk en *Goldblumeli* in Zwitserland daarop betrekking hebben. De naam *Wasserblume*, die men er in den omtrek van Gotha en ook in sommige streken van Zwitserland aan geeft, houdt daar geen verband mede, al wijst zij ook op de waterachtige standplaatsen, die deze plant verkiest, maar de volksnaam *Smalzblume* in den Eifel en *Smalzkollen* in Tirol is stellig aan de vettig-blinkend-gele kleur ontleend. Nog karakteristieker zijn wel de Fransche namen, die met kleur en standplaats beide rekening houden, n.l. *souci d'eau*, de watergoudsbloem, en *souci des marais*, de goudsbloem der moerassen. Zelfs de latijnsche naam, *Caltha palustris* L., heeft op beide: kleur en standplaats, betrekking. *Caltha* schijnt n.l. benoemd te zijn naar een gele bloem bij de Romeinen (waarschijnlijk de Goudsbloem: *Calendula officinalis*), terwijl de soortnaam *palustris* moerassig beteekent (van palus = moeras). Ook in de Engelsche naam *Marshmarigold* (= Moerassgoudsbloem) is dat aangegeven.

De plant blijft met een korten, krachtigen wortelstok over, waaruit reeds vroeg in het voorjaar de mooi puntig opgerolde

bladeren — in dezen vorm uiterst geschikt om door den weken grond te boren — te voorschijn komen en hun groote bladschijf gaan ontplooiën, om door het opvangen van veel licht den groei der plant zooveel als maar mogelijk is te bevorderen. Een dicht haarkleed, zooals vele heideplanten — beschuttend middel tegen te sterke verdamping — heeft onze moerasplant natuurlijk niet noodig, vandaar dan ook dat zelfs eenige geringe beharing geheel en al ontbreekt en de plant geheel kaal is. De eerste bladeren zijn vrijwel lang gesteeld, maar hoe verder de bladeren naar boven staan, hoe kleiner de steel wordt en eindelijk ziet men boven niets anders dan zittende of zoo goed als zittende bladeren. Door deze groote breeduitstaande bladeren is de plant een vrij robuuste verschijning en als later de bloemen vrij talrijk te voorschijn komen, dan zal ieder de dotterbloem een mooie plant moeten noemen. De groote, gele bloemen — soms wel tot 4 cm. in middellijn — kunnen dan ook gerust als siermateriaal voor den tuin aangewend worden en inderdaad heeft men *Caltha palustris* ook in groote tuinen aan waterkanten een plaatsje gegeven, meestal in den gevulden of zoogenoemd dubbelen vorm, waarbij de meeldraden in gekleurde bladeren zijn overgegaan.

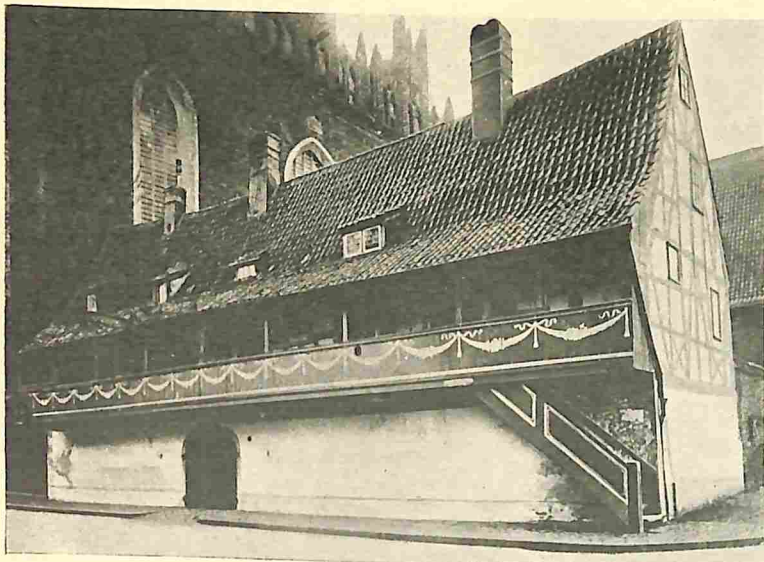
De prachtig mooie schitterend-gele kleur — wij zouden haast willen zeggen het groote uithangbord en lokmiddel voor de insecten — komt toe aan de 5 tot 7 (of soms meer) kelkbladeren. De eigenlijke bloemkroon ontbreekt. Aan de buitenzijde zijn die kelkbladeren meer groenachtig, of zelfs roodachtig, maar de binnenzijde vertoont de glimmend gele kleur, waardoor de bloemen zoozeer aan icereen opvallen.

Zooals bij vele *Ranunculaceeën* is het aantal meeldraden zeer groot, terwijl ook het aantal vruchtbeginsels van beteekenis is. (meestal 5 tot 10). Aan deze laatste wordt de honig afgescheiden. Afzonderlijke organen voor die honigafscheiding zooals bij vele soorten van het geslacht *Ranunculus*, treft men bij de dotterbloem niet aan. Aan weerszijden van ieder vruchtbeginsel wordt een ondiepe groeve gevonden, waarin de honig wordt afgescheiden. Waar er in den regel nog al vrij wat wordt geproduceerd, loopt de honig van twee naast elkaar gelegen vruchtbeginsels aan den voet er van tot een druppel samen, en kan daar door de talrijke bezoekers, waaronder vele vliegen, maar ook wespen en korttonige bijen, ja zelfs kevers, gemakkelijk gevonden en verberd worden. Op mooie, zonnige dagen is het dan ook een groote bedrijvigheid op zoo'n veldje met dotterbloemen. Ofschoon meeldraden en stempels gewoonlijk gelijktijdig rijp zijn, zal toch de kruisbestuiving zeker nog wel bevorderd worden. Ieder vruchtbeginsel bevat meerdere eitjes en zoo zijn de vruchten dus meestal meer-zadig, als zij eindelijk rijp zijn en door de droogte in tweeën gespleten worden. Dan helpt het regenwater in den regel wel mede om de zaden verder te verspreiden. De vruchten worden daardoor tenminste verder geopend en de zaden, die op water drijven, er zoo uitgespoeld, wat geheel verband houdt met het hygrophiële karakter der plant.

Evenals bijna alle *Ranunculaceeën* is ook de *Dotterbloem eenigszins* vergiftig. Zij bevat een scherpe stof (alcaloid, wát weet men niet precies), die maakt dat vele dieren haar niet willen eten en de boer ze dan ook eenigszins als een onkruid beschouwt, een onkruid echter dat spoedig verdwijnt, als de bodem maar niet meer zoo vochtig is, zoodat drooglegging geheel een bestrij-

DOTTERBLOEMEN.

EEN STAALTJE VAN OUD-DANTZIGSCHE BOUWKUNST.

LE CHEMINEAU.

DE zware, grijze, open wagen gleed zoemend als een insect over de wegen van Frankrijk. Mijn vriend en ik, we zaten, geleund en in grijze stofjassen verhuld achterin, en aan het stuur zat Hendrik de trouwe chauffeur en reed den wagen langs beken, rivieren, gehuchten, dorpen, steden, kroegen, kathedralen, bergen, boomen en vlakten van Midden-Frankrijk.

Op een dag was de trouwe Hendrik tot zijn niet geringe ergernis (*wij*, loom, lui en héél apathisch in de warme zon vonden het zoo erg niet) den weg kwijt geraakt, den goeden weg naar Lyon. Als een groot zoekend dier snuffelde onze wagen de wegen af; steeds onwaarschijnlijker werd onze route, steeds huizen- en boomloozter de paden, totdat wij eindelijk stil stonden midden op een grijs naakt plateau, en daar bekende Hendrik ons, boos en beschaamd en vooral zeggend, dat die kaart niet deugde, zijn dwaling: hij wist het niet meer.

Wij delibereerden nog en zeiden, optimistisch, dat de zon toch altijd in het Zuiden stond, toen we in de verte den chemineau zagen naderen, zwarte flodderige vogelverschrikker over het plateau van stof en grijze steen.

Met de aangeboren hoffelijkheid van zijn ras groette hij ons met een zwerigen zwaai van zijn hoed en hij bleef staan toen wij hem, ook heel beleefd, vroegen ons den weg naar Lyon te wijzen.

Even, gedurende eenige seconden, bezag hij ons en den ronken den grijzen wagen en het troosteloze plateau, toen volgde een katarrh van de meest ingewikkelde aanwijzingen en bijzonderheden.

Gedrieën stonden wij om hem heen, om dien wonderlijken zwerfer der wegen, dien baardigen kerel met zijn gereedschapstasch en zijn dikken knuppel, dien dagjesmensch van den arbeid, dien dakloozen dooler, dien we toch wel jammerlijk vonden om zijn armoede en dien we misschien benijdden om zijn vrijheid. En we luisterden naar zijn explicaties en we trachtten ijverig te onthouden: dus den tweeden weg na den Auberge-des-trois-sœurs-maudites inslaan en dan rechtsaf bij Riom en weer links bij l'Eglise de Monfontaine en dan zus, en dan zóó... en... En mijn vriend en ik keken elkaar eens aan en glimlachten en stelden bescheiden aan Hendrik voor om den Chemineau maar in den wagen mede te nemen, want zóó kwam er toch niets van terecht....

Hendrik, in kernachtig Hollandsch, protesteerde nog wat tegen dien vuilen baardman, maar eindelijk vergunde hij ons toch den ruigen kerel het plan voor te stellen en weer bezag hij ons even, alsof hij ons nog eens goed taxeeren moest, toen lichtte er een wonderlijke vonk in zijn bruine oogen en een lichte blos toog onder de beharing van zijn mager, bruin gezicht. En, na onzen dikken, trouwen, nog lichtelijk verstoorden Hendrik, wipte de schamele schurk in den wagen.

We reden weer; mijn vriend en ik waren bar voldaan over deze eenvoudige oplossing van het probleem. We reden eindeloos dien middag; soms langs wegen met boomen aan beide zijden, soms kronkelden we door vieze maar charmante dorpjes. En de chemineau, zeer op zijn gemak nu en onderuit geleund in zijn zetel, met een sigaret, dien we hem aanboden, tusschen de lippen, gaf aanwijzingen aan Hendrik, die hem, vol verbeterden woede, wel moest gehoorzamen. Met bijna dichtgenepen oogen zag de zwerfer nu de mijlpalen langs zich heenschieten in hetzelfde tempo, waarin anders de populieren langs zijn zwerfesoog trokken.

Het werd vijf uur en wij werden ongerust. Wij tikten onzen chemineau eens op den schouder en hij keek welwillend om en knikte ons bemoedigend toe.

Weer hadden we ons door een nederzetting van eenige honderden zielen heengekronkeld en in de bas-fonds van het dorpje, voor een allerschamelste hut, gelastte hij Hendrik te stoppen.

„Ca y est,” zeide de chemineau en hij steeg uit. Toeloopt van sjofele nieuwsgierigen en uit de hut een drom van oude menschen, jonge menschen, kinderen, die vroolijk en verrast hun zoon, broeder, oom, vader verwelkomden.

De chemineau gaf ons nog eenige aanwijzingen hoe Lyon te bereiken: het was nu niet ver meer. Wij bedankten hem, *ebahi*, en hij bedankte ons niet, maar zeide, dat het géén moeite was geweest.

En we reden, reden, reden, en lang reeds was de avond er, toen we eindelijk afdaalden in Lyon.

Gelachen hebben we toch. E. VAN LIDTH DE JEUDE.

Het stedelijk museum te Dantzic.

DANTZIG, de thans door de Polen begeerde oude Hanze-stad, heeft zelfs gedurende enkele eeuwen van Polenheerschappij zijn onafhankelijk en Duitsch karakter zoo volkomen weten te bewaren dat het tegenwoordig niet alleen door zijn prachtige ligging, maar ook door zijn zeldzaam karakteristieke oud-Duitsche bouwkunst uitmunt en in dit opzicht slechts bij Neuremberg en misschien enkele steden aan den Rijn achterstaat.

Wat den vreemdeling bij zijn binnentreden in het oude Dantzic zoo zonderling aandoet, is een door woorden haast niet weer te geven gevoel, als of hem de stegen en huizen en zelfs de woonkamers, al lang vertrouwd waren.... Dit ligt aan den gesloten indruk van het heele beeld, die zich telkens herhaalt in elk onderdeel. Straten en pleinen zijn door hooge poortgebouwen begrensd en verwekken een gevoel van veiligheid en behaaglijkheid als bij de intrede in een gezellige woonkamer. Naar de burgerhuizen leidt een trap met ruime leuning op, de z.g. „Beischlag,” gastvrij uitnoodigend en, als 't ware, den overgang vormend van het straatrumoer naar de deftige rust van het woonhuis. De mooie gewoonte van het land, om den gast tot aan de huisdeur tegemoet te gaan, werd eerst mogelijk door deze straattrap, die echter haar oorsprong aan veiligheidsredenen, — bij dreigend hoogwater — te danken heeft.

De voorhal van het Stedelijk museum te Dantzic, waar veel van hetgeen in onzen modernen tijd weldra zou verdwijnen, voor toekomstige geslachten wordt bewaard, is daarom zoo gebouwd dat net als in een woonhuis, de eerste indruk de artistieke vorming der traptreden en leuning is. Men overziet er de heele ontwikkeling van de straattrap, van den Gothischen stijl tot den rococo, daartusschen een rijk gebeeldhouwde Dantzigsche huisdeur van 1526 en een paar levensgrooten vrouwenfiguren in zandsteen, die in haar liefelijkheid en zinlijkheid bijna als werken uit de 18e eeuw aandoen en toch het jaartal 1565 dragen. Zij zijn waarschijnlijk van de deur van een pastorie afkomstig en stellen de dapperheid en vroomheid voor.

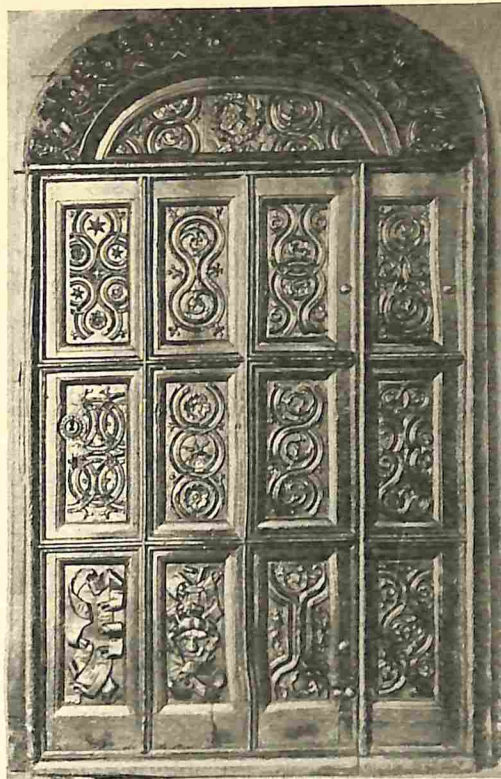
Dergelijke sculpturen zijn kenmerkend voor de plaats die de stad in de algemeene kunstgeschiedenis inneemt. De toongevende nieuwe stijl, de van Italië afkomstige renaissance, strekt haar voelhorens ten slotte uit tot aan de kust van de Oostzee. Hier stoot zij echter meer dan elders op den weerstand van overleveringen uit de middeleeuwen. Beeldhouwwerken uit dien tijd zijn daarom veelal verkeerd opgevatte renaissancewerken; achter

DANTZIGSCH FONTEINTJE (1697).

het antieke kleed schuilt een lichaam met middeleeuwsche gevoelens, of, zooals men kan zeggen, een barok lichaam, want de barok was immers de consequente ontwikkeling van den Duitsch-Gothischen stijl.

Provinciale musea, zooals dat te Dantzig, hebben het niet te onderschatten voordeel, dat zij in de eerste plaats de kunst van een gegeven provincie cultiveeren. Zij toonen den leek aan, hoe de geschiedenis van zijn land, waarmee hij van de jeugd af vertrouwd is, hier in duizend mooie dingen weerspiegelt, en wekken op deze wijze zijn liefde voor het verleden op. Behalve het inheemsche vallen hem vele vreemdsoortige dingen op, die onder den invloed van naburige landen ontstaan zijn, en sporen tot vorsch en naar den historischen samenhang aan. Zelfs het feit dat de inheemsche kunst niet altijd van de eerste orde is, benadeelt geenszins dit kunsthistorisch zelfonderricht, dat met het naastliggende begint. Integendeel kan men waarnemen dat, wie in een groot middelpunt van oude cultuur leeft, door de classieke monumenten van zijn geboorteland veelal bekrompen is en geen maatstaf vindt voor kunstuitingen van andere soort, dat hij eenzijdig wordt en onrechtvaardig voor hetgeen minder volkomen is, terwijl een liefde voor het geboorteland, dat niets anders heeft dan meer bescheiden voortbrengselen, het oog openhoudt voor altijd nieuwe uitbreidingen van den gezichtseinder. DR. ALFRED GRADENWITZ.

EEN DANTZIGSCHE HUISDEUR
VAN 1526.

TROPISCH BUITENLEVEN.

III. EEN JAGER IN 'T NAUW.

„**A**DA satoe toean di blakang, Toean,” Er is een heer achter in de bijgebouwen, mijnheer!
Met die woorden kwam Wagio, de huisbediende, 's avonds de voorgalerij binnen en ik keek hem met verbazing aan. Ik woonde destijds op een verafgelegen plek van de uitgestrekte estate, zeer afgezonderd tegen den rand van het oerbosch; een plek waar niemand kwam, die er niet bepaald zijn moest en uitzonderd de enkele maal, dat er eens een collega kwam aanrijden, kon je er niemand verwachten. Dat deed ik dan ook niet en ik was gewend om de avonden eenzaam door te brengen met lectuur of correspondentie, of in een lui nietsdoen op den langen ruststoel te liggen, kijkend naar de sterren in de heldere lucht en luisterend naar de talrijke ondefinieerbare geluiden, die uit het oerbosch vóór en naast mijne woning kwamen. Soms passeerden enkele Chineezers, die behoorden tot den ploeg werkvolk, welke in eene koeliewoning, niet ver van mijn huis, verblijf hield. Hunne gestalten kwamen dan uit de duisternis even in het schijnsel, dat de petroleumlamp op den weg wierp, en verdwenen daarna weer in het donker, terwijl ze zacht spraken bij het passeeren van 't huis van den toean.

Maar dat waren dan ook de eenige geluiden en het eenige teken van leven in dat afgelegen hoekje van Sumatra's Oostkust en mijne verbazing was dan ook wel gerechtvaardigd, dat er „een heer in de bijgebouwen was”. Die was dus niet komen rijden, want dan had ik 't wel gemerkt — dus gelopen? Maar van waar dan en waarheen?

„Wie is die heer, Wagio?”

„Dat weet ik niet, Toean; hij spreekt ook geen Maleisch en verstaat mij niet. Boekan toean-betoel, brankali.” Misschien geen echte toean!

Wagio, als een echte Javaan, maakte wel degelijk onderscheid tusschen toean's en toean's. Een echte „toean, een toean betoel,” droeg een helder wit pak kleeren en een witte hoed en witte of gepoetste schoenen; tenminste, als het de planters betrof, wanneer zij zich 's avonds gebaad en verkleed hadden. Een echte toean had een echt blank gezicht, al was het door de zon verbrand; was rijk en kende manieren. Een blanké, die geen „toean-betoel” was, droeg een khaki of een andere kleur pak, dat vuil was, een buitenmodel hoed en vuile schoenen; hij kende geen manieren, was ongeschoren en ongewasschen, gewoonlijk aan den drank en arm.

Wagio veronderstelde dus dat mijn bezoeker geen toean betoel was en ik kon me door die uitdrukking reeds een voorstelling maken van den ongenooden gast, die op zoo'n laat uur mijne woning gevonden had en zich zoo bescheiden aan de bijgebouwen had gemeld.

„Laat mijnheer maar hier komen en breng nog een flesch bier met een glas”, en daarna verdween Wagio weer, die de zaak maar half vertrouwd naar 't scheen. Ik wist niet wat ik er van denken moest, doch ging in een meer behoorlijke houding op den ligstoel zitten en wachtte m'n plotselinge gast af, die reeds de achtertrap opkwam met zware stappen en even daarna de voorgalerij betrad.

't Was een flinke figuur, gekleed in een vuil grijsgroen linnen pak met een knapzak op den rug, waaraan een paar leeren schoe-

nen waren vastgebonden. Een mooi Winchester repeeteergeweer hing over zijn schouder en in zijn hand hield hij een buitenmodel khaki-kleurige tropenhelm. Hij was ongeschoren en vuil en Wagio had gelijk, toen hij hem volgens zijn maatstaf geen „toean betoel” noemde.

„Entschuldigen Sie . . .”, aldus begon de man. Ai, dus een Duitscher, wellicht een gedeserteerd fusilier van het Indische leger, die in mijne eenzame woning een tijdelijke schuilplaats kwam zoeken? Maar hoe het ook zij, hij zou niet tevergeefs een beroep doen op mijne gastvrijheid en ik viel hem in de rede, door te verzoeken plaats te nemen.

Hij zette zijn geweer in den hoek, deed zijn rucksack af, hing zijn hoed aan een der hertegeween, die de voorgalerij versierden en plantte zich op een stoel. Toen stelde hij zich voor: Hans H., ingenieur van de Mercedes Werke, met verlof, op jacht naar groot wild! . . . Alsjeblieft, niets meer of minder! Hij was vanmorgen met de boot aangekomen, met den trein naar een willekeurig station gereden en toen maar een weg ingeslagen — zijn geweer in den aanslag, direct op jacht!

Ik onderbrak zijn verhaal om de noodige orders te geven betreffende den maaltijd en de logeerkamer; we dronken een prosit met een koud glas bier, waar hij als 't ware in beet, staken een sigaar op en toen noodigde ik hem uit z'n aanwezigheid nader te verklaren.

Ja, hij had verlof en als hartstochtelijk jager was hij naar de tropen gegaan om daar volop te genieten van de jacht op groot wild. Hij kwam nu uit Bengalen en uit foto's en courantenknipsels zag ik, dat hij in menig jachtavontuur betrokken was geweest. Hij reisde notabene geheel alleen en zonder andere bagage dan wat er in zijn rucksack was, zoodat ik niet kon nalaten hem attent te maken op de badkamer, die, hoewel primitief, toch niet in gebreke blijven zou hem verfrissing te geven. Geen wonder dat hij den indruk maakte van geen „echte toean” te zijn.

Hij maakte evenwel geen gebruik van mijne aanwijzing; was blij dat hij zat. Overal had hij gastvrije woningen aangetroffen, waar hij onderdak en maaltijden vond, zoodat zijne uitgaven voor deze reis wel miniem waren. De huiden van de geschoten dieren werden voor goed geld naar Duitschland verkocht, en ik vermoedde, dat hij zoodoende op eene goedkoope, ja voordeelige manier, de tropische landen kon bereizen.

Hoe hij mijn huis gevonden had? Hij kende toch geen Maleisch? Neen, dat kende hij niet, op twee woorden na: „Roemah toean?” huis van een heer? en als hij die beide woorden vragend zeide tegen een inlander, dien hij tegenkwam, wees die wel in de eene of andere richting waar een Europeaan woonde. En zoo was hij ook hier gekomen. Ik voor mij was blij met zoo'n origineelen gast, als eene welkome afwisseling in het eenzame leven.

't Bleek een gezellige baas te zijn; hij vertelde de ongelooflijkste jachtavonturen uit Engelsch-Indie en van leeuwenjachten in Afrika, en al was de helft er van verzonnen, hij was toch niet voor een klein geruchtje vervaard. Omdat hij gehoord had, dat hier koningstijgers waren en kudden olifanten, was hij gekomen.

„Sind doch Tiger hier?” vroeg ie al gauw. Ja, daar kon ik hem waarschijnlijk wel aan helpen; slechts een paar dagen geleden waren er nog twee gezien, daar aan den overkant van een riviertje, waar ze vrij geregeld kwamen drinken. Een rhinoceros was ook door Maleiers gezien, zoodat hij wel kans had op buit. Wat de olifanten betrof, daarvoor moest hij verder het binnenland in; die waren niet hier zoo dicht bij de kust.

Ik veronderstelde, dat hij wel heel zeker van zijn schot moest zijn. Ja, hij miste bijna nooit en was direct klaar om het bewijs te leveren. Nu hing er aan de andere zijde der voorgalerij een eenvoudig plaatje in lijst aan den wand en hij bood aan om den ijzerdraad, waaraan het hing, stuk te schieten. Accoord! Hij schoof een spitse kogel in zijn Winchester, mikte even, terwijl hij op zijn stoel bleef zitten en ràn . . . , tegelijk met het schot viel het lijstje naar beneden met een stukgeschoten ijzerdraad, terwijl de kogel door den houten wand naar buiten was gevlogen.

Wat er ook waar was van zijne verhalen, een goed schutter was hij in ieder geval!

Den volgenden morgen gingen we samen naar het riviertje, dat door het oerbosch stroomde en dat we passeerden over een omgevallen woudreus, die de beide oevers verbond. Al spoedig constateerden we, dat er inderdaad tijgers kwamen; de sporen hunner pooten waren duidelijk te herkennen in den modder van den oever. De omgeving was ongeschikt om op den beganen grond hen af te wachten, maar een groote boom bood op z'n zware takken eene geschikte schuilplaats voor den jager. We besloten dan ook, dat hij tegen den avond in dien boom zou klimmen en daar zijn prooi zou afwachten. Om de kans, dat de tijgers kwamen grooter te maken, zouden we een geitje op eenigen afstand vastbinden, dat met z'n geblaas de roofdieren wel zou doen komen.

Ik voor mij bedankte voor het genoegen den nacht in een boom door te brengen; daarvoor was mijn jachthartstocht niet groot genoeg; doch H. was er vol van en voorzag reeds de mogelijkheid van een „doublet” op tijgers!

Zoo keerden we weer terug, om 's avonds denzelfden tocht nog eens te aanvaarden, doch nu met een blerrend geitje op den arm, waarmede we met moeite over den omgevallen boom balanceerden om aan den overkant der rivier te komen. De maan stond in het eerste kwartier, zoodat het wel licht genoeg zou zijn voor een zeker schot. Wel was het weer eenigszins onstuimig en dreven er telkens wolken, die het maanlicht zeer temperden, maar hij wilde het er toch op wagen, dat 't niet minder zou worden. De geit werd op eene geschikte plaats vastgebonden. Hans klauterde met veel moeite in den dikken boom en nestelde zich op den eersten tak, die een meter of vier van den grond was. Hij had gezicht, handen en voeten eerst ingesmeerd met cajoe-poetih olie, om niet al te veel last te krijgen van de muskieten, die hem anders het verblijf in dien boom onmogelijk zouden maken.

Aldus verliet ik hem na hem veel succes toegewenscht te hebben en keerde naar huis terug, waar ik het me zoo gezellig mogelijk maakte, me verbazend over het genoegen om een geheelen nacht in een boom te zitten loeren op tijgers, die misschien niet eens kwamen. Steeds verwachtte ik zijn schot te hooren, misschien wel twee van het „doublet”, doch alles bleef stil. Bovendien werd het weer steeds slechter en donkerder en toen het zachtjes begon te regenen, begreep ik, dat H. vanavond geen kans zou hebben, en verwachtte ik niet anders dan hem terug te zien komen, hoewel het passeeren van den boomstam en het loopen door het bosch met zulk weer niet mee zou vallen. Het werd evenwel steeds later, zonder dat hij verscheen en ik overwoog reeds of niet mijn plicht gebod om te zien wat er aan de hand was. Hij zou wel rustig in den boom zitten, beschut tegen den regen door het bladerendak en als ik na veel moeite er aankwam met een lantaarn, zou ik misschien z'n eenige kans verstoren. Bovendien was 't niet erg aanlokkelijk om 's avonds laat naar eene drinkplaats van tijgers te gaan en dus besloot ik maar kalm thuis te blijven. Ik liet evenwel de lamp in de voorgalerij branden, opdat hij bij mogelijke terugkomst de richting zou zien, waarin hij loopen moest.

Den volgenden morgen, terwijl het nog schemerde, stond ik op en zag direct, dat het logeerkamerbed onbeslapen was. Nu begon ik toch ongerust te worden en besloot ik naar hem toe te gaan. Doch op den weg gekomen, zag ik hem reeds naderen, moe zich voortslepend. Bleek en ontdaan liet hij zich in een ruststoel vallen.

„Herr Gott! wat een nacht”, bromde ie en pas na een heete kop koffie, kreeg ik 't verhaal van wat er gebeurd was.

„Toen je weg was, ben ik nog op een anderen tak geklommen, zoodat ik de plaats, waar de geit stond, beter onder schot had. Dat beest deed zijn best, en zijn voortdurend angstig geblaas was om melancholiek van te worden.

„Zoo zit ik een paar uur te wachten in dien boom, doch hoor niets van tijgers, terwijl het maanlicht hoe langer hoe onzekerder wordt. Ik besluit dan ook, vóórdat 't geheel donker is, om naar huis te gaan en het een anderen avond, als het lichter is, weer te probeeren. Net stap ik van mijn tak af om me naar beneden te laten glijden, of ik hoor geritsel, zie direct daarop een tijger, die het geitje neerslaat

„En ik hang reeds met mijn beenen langs den stam en het geweer op den rug.

„Met al mijn kracht trek ik me weer naar boven en ik kom weer te zitten op den tak, doch die „Katze” had me al bemerkt en springt meteen op den boom toe.

„Het was nu zóó donker, dat er geen denken aan was om een schot te lossen met eenige kans op succes en ik kon hem nauwelijks zien. Doch des te beter hoorde ik hem, als hij opsprong en zijn nagels in den stam sloegen. Daar zat ik en klom voor alle zekerheid een tak of wat hooger, vastbesloten om niet te schieten, vóórdat hij bij me zou zijn en ik een zekere kans zou hebben. Eensklaps werd ik gewaar, dat ze met z'n tweeën waren!

„Wat voor oogenblikken ik toen beleefd heb, kan ik je niet zeggen en wat er gebeurd zou zijn als ze er in geslaagd waren om den eersten tak te bereiken, weet ik ook niet, maar 't is een nacht geweest, zooals ik nooit meer hoop te beleven. Den geheelen nacht slopen ze in de nabijheid rond, zoo nu en dan weer eens probeerend om in den boom te komen, en toen het daglicht eindelijk begon te schemeren, dacht ik nog een kans te krijgen om me te wreken. Doch ze slopen weg, het bosch weer in, en niet dan na lang aarzelen dorst ik mijn geweer weer aan mijn schouder te hangen en me naar beneden te laten glijden. Und da bin ich ja wieder!”

Ik kon niet anders dan hem geluk wenschen met z'n „narrow escape” en tijdens het ontbijt vertelde hij nog nadere bijzonderheden. Hij zou ze wel krijgen als 't maar lichte maan was; hij zou zich wel wreken voor dezen angstigen nacht!

's Middags ging ik eens naar het bosch om te zien of er sporen waren, die bewezen, dat hij weer niet opgesneden had. Al spoedig bleek me, dat de zichtbare verschijnselen van dien aard waren, dat zijn verhaal zeer goed waarheid kon zijn. De schors van den boom, waarin hij gezeten had, was grootendeels afgescheurd, of hing er in lappen bij neer; de grond rondom was vol tijgersporen en op de plaats waar het geitje was vastgebonden geweest, was niet veel meer dan wat bloed te zien, zoodat Hans naar alle waar-

schijnlijkheid inderdaad het gezellige nachtje had gehad, zooals hij 't vertelde.

Tegen den avond was hij weer op de been en gingen we even uit wandelen; 't geweer natuurlijk mee. Eensklaps zien we twee wilde zwijnen, die achter elkaar met groote snelheid vluchten over de pas afgebrande velden op zij van den weg. Hans legt aan en . . . bang . . . bang . . . : ze lagen allebei morsdood op de plaats, waar de kogel hen bereikte. Een prachtige doublet! De kerel kon wel schieten!

Hij bleef nog meerdere dagen bij me en bracht nog menigen nacht in dien boom door, evenwel zonder succes: de tijgers verschenen niet weer, zoodat hij het tenslotte opgaf. We maakten nog een tocht naar de kust, waar menige krokodil kennis maakte met zijn onfeilbaar schot, doch eindelijk vertrok hij naar de bergen om op olifanten te jagen.

Dat hij nog niet genoeg heeft van het zwerven, bleek me uit een artikel van zijn hand, dat ik toevallig aantrof in een Duitsch tijdschrift, over een tocht te paard dwars door Zuid-Amerika, van kust tot kust. En dat zal zijn laatste avontuur ook wel niet geweest zijn.

Dát was de „boekman toean betoel”, die Wagio aantrof in de bijgebouwen van mijn eenzaam huis op Sumatra's O. K. H. G.

HET OPEN VENSTER.

2) Naar het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.

Ik keek Georgina aan.

„Dat is, het wat hij gedaan heeft,” zei ik, „hij heeft geleerd alle krachten in te spannen voor één groot doel. Die leeuwewrik zal nu misschien boven den nevel kunnen uitstijgen en den zonneschijn vinden, waar een ander niet slagen zou”.

DANTZIGSCHE KACHEL (1760).

„Ik vind niet, dat ze zóó zwaar beproefd moesten worden,” zei ze, — „denk je, dat ze het zonder dat ook niet zouden leeren?”

„Zullen wij St. Margaret in East End betreuren?”, vroeg ik haar.

Ze keek naar me op en glimlachte.

En toen keek ze om zich heen — naar den stroom, die voortkabbelt langs den rand der weiden, waar de rietvogeltjes elk jaar bouwen. Ze keek naar de schoorstenen der pastorie, waaruit de rook zoo melkachtig blauw tusschen de boomen omhoog steeg. Ze keek naar het tapijt van koekoeksbloemen, dat zich uitstrekt tot den rand van het water.

Dit alles is onze zon boven den nevel.

30 April. — Ik vond dezen morgen een dood roodborstje in het boschje laurierstruiken bij het hekje en heb den geheelen dag tevergeefs geprobeerd, de oorzaak van zijn dood te verklaren. Er waren geen teekenen van geweld aan zijn lichaampje te ontdekken. Zijn veertjes waren nog volmaakt glad. Als het de kat was geweest, had zij het stellig opgegeten. Kan het van ouderdom zijn geweest? Kunnen vogels ooit oud worden?

Ik heb er tegen Georgina geen woord van gezegd. Maar dezen avond ging ik uit om het weer eens te onderzoeken, nieuwsgierig om de oorzaak van zijn dood te weten. Ik naderde het zonder verder na te denken en was een oogenblik verbaasd, toen ik zag, dat het van plaats veranderd was. Terwijl ik me bukte om er beter naar te kijken, ontdekte ik, dat de aarde weggekrabd was aan weerskanten van zijn lichaampje. Toen ried ik, wat er gebeuren ging. De doodgravers-kever was bezig zijn werk te doen, en, terwijl ik er zoo dicht mogelijk bij ging zitten, wachtte ik om te kijken naar de begrafenis van één van God's schepselen, waarvoor geen dienst gehouden werd, behalve door de stem der natuur. Nooit heb ik plechtiger of bezielender begrafenis bijgewoond. Het was alsof God zelf, die de musschen telt, terwijl ze vallen, Zijn hulp verleende, om dit kleine schepsel aan de aarde toe te vertrouwen. Er is niets moois aan dezen doodgraver, met zijn grooten kop, waarmee hij den grond uitholt onder het lichaam, dat hij begraaft. Zijn bruine vleugels, de oranje-kleurige vlekken en banden op de buik maken hem in geen enkel opzicht opmerkelijk. Maar toch is deze kever voorzerker een der belangwekkendste van zijn soort.

Met de uiterste zorg, onafgebroken en methodisch werkende, werd de aarde langzaam weggegraven van onder

het lichaampje van het roodborstje. Bijna onmerkbaar werd het neergelaten onder de oppervlakte van den grond. Toen ik ze verliet, waren de uitgravingen bijna een halve duim diep. Het kleine roodborstje zonk neer in zijn laatste rustplaats.

Onder het theedrinken vroeg Georgina me, waaraan ik dacht. „Ik dacht,” zei ik, — „aan mijn preek voor den volgenden Zondag.”

Dit was waar, zonder dat het evenwel de volle waarheid was. Ik dacht er aan, hoe ik zou spreken over de waardigheid der natuur, vergeleken bij het gebrek daaraan bij de menschen. Maar als ik haar de geheele waarheid verteld had, zou ik over het doode roodborstje hebben moeten spreken, en het was niet noodig haar verdriet te doen. Ik dacht inderdaad aan de doodgravers-kevers, hoe zwijgend en zonder behoefte aan plechtigheden zij werken aan hun taak. Het is onze gewoonte, dat onze lichamen ter ruste gelegd worden met kaars, bel en boek. Maar God zou voorzeker het arme lichaam, dat hij gemaakt heeft, even goed — en misschien nog beter, willen ontvangen, wanneer het zwijgend en zonder ijdelheid aan de aarde wordt toevertrouwd.

Misschien is het heiligschennis voor mij, een predikant, om dit te zeggen, maar ik geloof, dat ik het liefst zou hebben, dat twee brave mannen zwijgend mijn graf dolven en er me in legden, wanneer het geheele dorp nog sliep.

1 Mei. — De vicaris van Maple St. Dennis kwam me vanmorgen, kort na het ontbijt, bezoeken. Ik ging in het kamertje, dat mijn studeerkamer is, en vond hem daar — ik geloof, dat Georgina deze studeerkamer meer gebruikt dan ik.

„Goeden morgen, Mr. Hanbury,” zei hij.

„Goeden morgen,” antwoordde ik, en we gaven elkaar de hand.

„Ik ben in een moeilijke positie,” lichtte hij me in, en ik zei hoe het me speet, dit te hooren.

„Ja,” vervolgde hij, „ik ben bij u gekomen, omdat u het laatst in East End gewerkt hebt. Ik dacht, dat u misschien wel eens een dergelijk geval had gekend en dat u me daarom met uw raad zou kunnen bijstaan.”

Ik zei hem, dat het heel goed van hem was aan mij te denken, en dat ik hem zeker zou helpen, als het in mijn macht stond dit te doen. Terwijl ik dit zei, herinner ik me, hoe de hoop door me

heen flitste, dat het niet te veel van mijn tijd in beslag zou nemen. Ik wou de doodgravers-kevers hun werk zien afmaken. Tot mijn schande moet ik dit bekennen. Het was een gedachte, die ik even gauw verbande als ze ontstond.

„Wat is de zaak?” vroeg ik.

Toen legde hij uit, hoe de dokter van Maple St. Dennis hem dien morgen geschreven had, dat een oude vrouw in het dorp stervende was en dat haar het heilige sacrament moest worden toegediend, vóór zij stierf.

„De dokter verzekerde me,” vervolgde hij, „dat ik zoo spoedig mogelijk moest komen, omdat zij, vóór de dag om was, zeker zou zijn heengegaan.”

„Welnu,” — zei ik, want eerlijk gezegd kon ik de moeilijkheid nog niet zien.

„Wel, mijn beste heer,” zei hij, „natuurlijk heb ik mijn ontbijt al gehad. En niet eens een licht ontbijt! 't Ontbijt is mijn stevigste maaltijd. Ik sta vroeg op en ga dan dadelijk wandelen, waardoor je eetlust krijgt. Dus nu begrijpt u wel, dat ik onder zulke omstandigheden niet het Brood en den Wijn kan heiligen. Als het nog slechts een stuk geroosterd brood en een kop thee was geweest, was het een ander geval.”

„Wat hebt u gehad?” vroeg ik.

„Wel, ik at wat havermout — spek en minstens twee geklopte eieren. Dus nu ziet u, hoe onmogelijk het is.”

„U bedoelt,” zei ik, „dat het onmogelijk is de oude vrouw de Heilige Communie toe te dienen?”

„Het is voor mij onmogelijk, — zeker. Hebt u al ontbeten?”

„Ja,” zei ik, — „en het was ook meer dan geroosterd brood en thee, maar ik ben volkomen bereid om het toe te dienen. Naar mijne overtuiging is het de plicht van de Kerk om troost te brengen. Zal ik met u meegaan?”

„Indien u een soortgelijk maal als ik hebt gehad,” antwoordde hij, „kan ik het in mijn gemeente niet toestaan. Ongetwijfeld zijn uwe idées liberaler dan de mijne. Als u 't hier zoudt willen doen, zou ik er niet tegen hebben. Maar in Maple St. Dennis denk ik er anders over, en ik geloof, dat ik hier uit naam van al mijn gemeenteleden spreek.”

Ik wachtte een oogenblik, vóór ik antwoordde.

„Wel, dan is er nog het „reserved sacrament”, zei ik, „dat kunt u in Londen krijgen als u dadelijk een telegram zendt. Dat zou u hier dezen middag kunnen hebben.”

„Hoe?” vroeg hij.

„Het zou per trein kunnen ver-

zonden worden met een bede.”

„U bedoelt toch niet in een gewonen wagon met reizigers, die ruwe grappen zouden kunnen maken, of oneerbiedig zouden kunnen spreken — misschien met menschen, die geheel andere godsdienstige meeningen konden hebben — sommigen misschien zonder éénige godsdienst?”

„De oude vrouw is stervende,” zei ik, „en de dood wacht niet.”

„Ik vrees,” antwoordde hij, „dat u me niet kunt helpen. Dat spijt me. We zien de dingen klaarblijkelijk vanuit een verschillend oogpunt.”

Ik ging met hem mee tot het hekje van onze kleine oprijlaan. En toen, op mijn terugweg, ging ik kijken in het boschje laurierstruiken. Het roodborstje was begraven. Ik kon nog juist aan de versche aarde zien, waar de plek was. De kevers hadden de eieren van hun jongen in zijn lichaampje gelegd, en daaruit zou weer nieuw leven ontstaan. De wind bewoog zachtjes de laurierbladeren. Verder was alles stil. Zonder plechtigheden, zonder ijdelheid was de laatste dienst volbracht. God had Zijn hand van de spade genomen.

10 Mei. — Een familie langstaart-meesjes heeft den tuin bezocht. Tegen het eind der vorige maand hoorde ik het geluid van hun wachtwoord, dat den troep bijeenhoudt op hun reizen. Zit — zit — — zit — zit — —, hoorde ik door den geheelen tuin. Een van de mannetjes kwam zonder vrees op de vensterbank van mijn studeerkamer zitten. Wat lijken ze wonderlijk veel op enkele oude mannen. De losse, grijze veren om hun kopjes, de korte, gebogen bek, doen nog méér denken aan de komische zijde van den ouderdom.

Ik riep Georgina. Ze kwam binnen met haar stofdoek in de hand om naar hem te kijken. Toen ze hem zag, lachte ze.

„Zoo zul je later ook om mij lachen,” zei ik.

„Dan zullen we samen lachen,” zei ze.

Dat is meer dan een week geleden, en ik hoor nog steeds de kreet — zit — zit — door den tuin. Ik geloof, — of hoop ik, dat ze hier gekomen zijn om te blijven? Misschien gaan ze wel nestelen. Dan zullen er dezen zomer weinig rupsen zijn op mijn rozestruiken, en ik betaal niets voor hun uitroeiing. God heeft Zijn eigen tuinlieden.

(Wordt vervolgd).

Foto Leipziger Presse-büro.

DE HAVEN VAN DANTZIG.